

Яковлева В. А.
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри екології та географії*

Кононюк В. Д.
студентка IV курсу

Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

СУЧАСНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ

Географічна освіта на сучасному етапі формування вимагає все нових практичних та теоретичних знань. Методи географічної освіти спрямовані на досягнення триєдиної мети: освітньої, виховної та розвивальної, але при цьому обов'язково діяльність вчителя і учня повинні бути взаємопов'язаними. Щодо організації пізнавальної діяльності учнів на уроці, то вона безумовна дає зрозуміти співвідношення внутрішніх і зовнішніх сторін певного методу.

Методи навчання географії – це один з дидактичних інструментів навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах, який визнає принципи шляхи впорядкованої взаємопов'язаної діяльності учителя й учнів при навчанні географії, спрямованої на досягнення мети навчання географії.

Методика – це система методів і способів ведення певного дослідження.

Під *методикою* у дидактиці та методиці викладання географії розуміють систему методів і способів навчання істині, яка є вже відома.

Методологія – це вчення про методи та принципи пізнання та перетворення дійсності. Поняття «методики» та «методології» пов'язані між собою, але різні за змістом. Щодо методики та методології, то дуже часто зазначається, що без правильної методології не може й бути адекватної методики.

Взагальному існують різні підходи до визначення поняття «методика викладання географії».

За І. С. Матрусовим, методика викладання географії – це наука про завдання, цілі та зміст географії як шкільного навчального предмету; наука про форми і методи організації навчання географії задля досягнення цілей освіти, виховання та розвитку школярів.

За С. Коберником, методика викладання географії – це наука про особливості та закономірності процесу навчання географії в школі. Вона встановлює і розробляє раціональні прийоми і методи, форми і засоби організації навчальної діяльності, під час якої відбувається оволодіння

учнями системою знань із курсу шкільної географії та формування відповідних умінь і навичок щодо застосування цих знань.

Отже, методику не можна розглядати як сукупність порад і рекомендацій щодо застосування певних прийомів та методів навчання.

Щодо сучасної педагогіки, то останнім часом склалася цілісна система класифікації методів навчання. Проте, в останні роки вчені намагаються не тільки розглядати методи навчання з погляду зовнішніх форм і засобів діяльності вчителя і учнів, а й виявляти істотні ознаки, пов'язані із своєрідністю засвоєння окремих елементів знань змісту освіти (в тому числі географічної). Це є класифікація методів навчання, яку запропонували І.Я. Лернер і М.М. Скаткін., а саме за рівнями пізнавальної діяльності учнів.

Вона охоплює такі методи: репродуктивний, інформаційно – рецептивний, метод проблемного викладу знань, дослідницький, частково – пошуковий або евристичний.

Репродуктивний метод. Цим методом користуються при навчанні учнів способів діяльності. Щодо мети, то вона полягає в тому, що вчитель розробляє систему знань та відтворення дій, уже усвідомлених і відомих учнями інформаційно – рецептивним методом, учні відпрацьовують їх відтворення та виконують заданні завдання. Під час процесу формуються навички та вміння. Постановка учням завдань – це найпоширеніший варіант використання репродуктивного методу в процесі навчання географії, виконуючи завдання слід керуватися типовими планами комплексної характеристики фізико – географічної території, окремих компонентів, характеристики економіко – географічних об'єктів, економічних районів, галузей народного господарства; завдань, які виконуючи слід керуватися інструкцією про порядок виконання дій (при визначенні географічних координат, азимута) або завдань, які виконуються за зразком.

Інформаційно – рецептивний метод. Це спосіб засвоєння учнями готових знань про явища і предмети оточуючого навколишнього світу та способи виконання різних способів діяльності. Щодо цього методу навчання, то він вимагає різних форм прояву (слухання і мовлення, розглядання і показ, показ вчителем предметів і способу дій над ними) і засобів (словесних, наочних, практичних), але в даних випадках дидактична суть – у поданні вчителем готової інформації, з одного боку, і в розумінні та сприйманні при цьому й у запам'ятовуванні, з іншого, - так зазначає І. Я. Лернер.

Метод проблемного викладу знань. Цей метод полягає у послідовній, цілеспрямованій та продуманій системі дій вчителя і учнів, при чому вчитель створює проблемну ситуацію, контролює і спрямовує шляхи розв'язання завдань, здійснюючи контроль, перевірку їх виконання та

оцінює працю учнів. Отже, вчитель не тільки оголошує учням готові знання, а й показує шляхи їх здобування.

Дослідницький метод. Щодо цього та інших розглянутих проблемних методів навчання в порівнянні, то даний метод є способом формування творчої діяльності учнів, яка зумовлюється навчальним завданням, яке є проблемним. Проте різниця діяльності учнів, організованої саме цим методом полягає у самостійному розв'язуванні проблеми. Це все свідчить, що учні виконують всі етапи розв'язання процесу проблеми, усвідомлюючи всі протиріччя. Обов'язковою умовою застосування методу є – закріплення учнями умінь виконувати данні етапи в правильній послідовності, а саме: створення проблемної ситуації, висловлення думок, доведення точності передбачення та аналіз виконаної навчально – дослідницької роботи (розробка учнями висновку і порівняння його з визначеними цілями).

Частково – пошуковий (евристичний) метод. Даний метод використовується при поступовому залучанні учнів до творчої діяльності. За допомогою цього методу учні під керівництвом вчителя розв'язують проблемні задачі. Учитель навчає учнів виявляти проблему її частини або в цілому, при цьому ставлячи запитання, які є проблемними в ході викладання навчального матеріалу, демонструючи певні ілюстрації та картинки.

Вчитель також може висловлювати свою думку, щодо даного питання, також складну задачу розділити на декілька підзадач і тоді розв'язання кожної буде набагато легшим і дасть змогу набагато швидше дійти до висновків. Інколи вчитель може проводити евристичну бесіду, яка складається із взаємопов'язаних запитань, кожне з яких дасть змогу дійти до розв'язання задачі. В кожному з двох випадків вчитель спрямовує учнів на розв'язок не цілісної задачі, а окремих її частин, що в результаті приведуть до вирішення даної проблеми.